

## İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dört Temel Beceri (Okuma, Yazma, Dinleme, Konuşma) ve Etkinlikler Açısından İncelenmesi

The Examination of 8th Grade Turkish Course Book in Terms of Four Basic Skills (Reading, Writing, Listening, Speaking) and Activities

**Prof. Dr. Murat Tuncer**

Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Elazığ, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9136-6355>

**Fatih Kamçı**

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0511-8628>

### ÖZET

Türkçe eğitiminin temel amacı, bireylerde iletişim becerilerini geliştirmektir. Bu becerinin geliştirilmesinde dört temel dil becerisi (okuma, yazma, dinleme, konuşma) büyük öneme sahiptir. Bu becerilerin edinilmesi için Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bazı kazanımlara yer verilmiştir. Bu çalışmada amaç, 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılı'nda ortaokullarda okutulan 8. sınıf Türkçe ders kitabını, Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre, öğrencilere kazandırılması gereken kazanım sayıları ve ünitelerde yer alan etkinliklerin ünitelere göre dağılımları bakımından incelemektir. Araştırma nitel bir doküman incelemesidir. 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılı'ndan itibaren kullanılmak üzere, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabı araştırmanın inceleme nesnesini oluşturmaktadır. Araştırmada, 8. sınıf Türkçe ders kitabı incelenerek içerik analizi yapılmıştır. Bunun için programda yer alan dört temel dil becerisine yönelik kazanımlara ve etkinlik sayılarına göre ders kitabı değerlendirilmiştir. Ders kitabında yer alan 8 ünitenin tamamında, hangi dil becerisine yönelik kazanımların ele alındığı ve sayılarını kapsayacak şekilde inceleme yapılmıştır. Ayrıca dil becerilerinin ünitelerde dengeli dağılıp dağılmadığı, üniteler arasında etkinlik sayısı açısından dengeli bir dağılımın olup olmadığı bakımından inceleme yapılmıştır. Araştırma sonucunda, dört temel dil becerisine yönelik kazanımların ünitelerde dengeli bir dağılım göstermediği, ünitelerde yer alan konu içeriklerine göre edilmesi gereken kazanımlar arasında büyük farklılıklar olduğu, bunun yanında etkinlik sayılarının ünitelere dağılımı hususunda dengeli bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Türkçe Ders Kitabı, Türkçe Öğretimi Temel Becerileri, Türkçe Ders Kitabı Etkinlikleri

### ABSTRACT

The main purpose of Turkish education is to improve communication skills of individuals. Four basic languages kills (reading, writing, listening, speaking) are of great importance in the development of this skill. In order to acquire these skills, some acquisition shave been included in the Turkish Course Teaching Program. The purpose of this study is to examine the 8th grade Turkish course book in the 2020-2021 Academic Year in terms of the number of

acquisitions required to be gained by students and the distribution of the activities in the units according to the Turkish Language Teaching Program. This research is a qualitative document review. In there search, the 8th grade Turkish course book published by the Ministry of National Education to be used as of the 2020-2021 academic year was examined by contentan alysis. The course book was evaluated according to the learning out comes and number of activities related to the four basic language skills in the program. In all of the 8 units in the course book, a review has been made to determine which language skills are addressed and their numbers. In addition, it was investigated whether the language skills were evenly distributed in the units and whether there was a balanced distribution in terms of the number of activities among the units. As a result of the research, it was determined that the achievements for the four basic language skills did not show a balanced distribution in the units, that there were great differences between the achievements that should be achieved according to the subject contents in the units, and that they showed a balanced distribution in terms of the distribution of the number of activities among the units.

**Keywords:** Turkish Course Book, Basic Skills of Turkish Teaching, Turkish Course Book Activities

## 1. GİRİŞ

Türkçe dil eğitiminin gayesi, Türkçeyi düzgün konuşabilen ve konuşmasıyla muhataplarını, dinleyenleri etkileyebilen nesiller yetiştirmektir (Şimşek, 2017). Bilimsel ve teknolojik değişimdeki artan ivme ve bunun paralelinde toplumsal ihtiyaçların da değişip çeşitlenmesi, eğitimde izlenen teori ve tatbikatlardaki yenilik ve gelişmeler, toplumdaki bireylerin rol ve davranışlarını da direkt olarak etkilemiştir. Neticede eleştirel bir yaklaşım tarzıyla düşünen; düşünmesinden fikir, bilgi ve aksiyon üreten; bu beyin ürünlerini hayata tatbik edebilen, karşılaştığı problem karşısında sarsılmadan onu çözebilen; bilgili, kararlı, girişimci, atılım yapabilen, enformasyon ve empati yapabilen, bulunduğu toplumu olumlu katkılarıyla geliştirebilen bir birey tipinin gelişimi tasavvur edilmektedir. Bundan dolayı, bireylerin yetişmesinde önemli rol oynayan öğretim programları, bilgiyi aktarmaktan ziyade, bireylere beceri ve değer kazandırmayı amaçlayan, açık ve anlaşılır bir nitelikte olmalıdır (MEB, 2019). Öğretim programlarının amaçlarının yerine getirilmesinde, şüphesiz en büyük öneme sahip kaynakların başında ders kitapları gelmektedir.

Ders kitaplarının eğitim-öğretim sürecinde hem öğretmene hem öğrenciye elbette ki birçok yararı bulunmaktadır. Şimşek'e (2017) göre ders kitapları, hem öğrenci hem de öğretmen açısından anahtar konumundadır. Alkan (1995), ders kitaplarının sınıftaki eğitim materyali ve öğretmenle sunulan bilgileri aktaran kaynaklar olduğunu ifade eder. Bunun yanında eğitim sürecinde faaliyetler, etkinlikler vasıtasıyla ders kitaplarının öğrencilere daha detaylı ve verimli yaşantılar edindirdiğini ifade eder. Küçükahmet'e (2002) göre öğrencileri kitaplar sayesinde, öğretmenlerinin kendilerine öğrettiklerini zaman ve yer sınırlaması olmaksızın tekrarlama imkânı elde ederler. Sülükçü (2018), ders kitaplarının, çocukların gelişiminde önemli rol oynadığını, onların gerek temel dil becerilerini gerekse Türkçenin kurallarını öğrenmelerine katkıda bulunduğunu ifade etmektedir. Güneş'e (2002) göre ise ders kitapları, öğrencilerin öğrenmesini, hatırlamasını ve belli bir seviyeye gelmesini sağlayan, öğretim programları dâhilinde hazırlanmış sistemler ürünü olarak ifade edilen temel materyaldir.

Öğrencilerin hedeflenen kazanımlara ulaşmasında, ders kitaplarının önemi küçümsenemez. Ders kitapları, içinde devamlılık ve güvenilirlik gibi belli kriterleri olan kazanımlar bütünüdür

(Demirel, 2003). Bu eğitim malzemesinin kolay ulaşılabilir olması, her öğrenci tarafından her zaman kullanılması, metinlerden temalarla anlatılması, öğrencinin seviyesine ve öğrencinin ona intibakı, görsel albenisi ve muhteva ettiği ölçme-değerlendirme kısımlarıyla eğitim sürecindeki ağırlığı daha da üst seviyelere çıkmaktadır. Öğrenme-öğretme sürecinde izlenip uygulanan etkinliklerde temel hedeflere erişme kapasitesi, eğitim aracıyla izlenen yöntem, teknik ve öğrenme stillerinin senkronize ve verimliliği, kitaplarda bulunan ölçme değerlendirme ile ilgili bölümler ve öğretmenlerin uyguladıkları diğer değerlendirme kıstaslarıyla tespit edilir (Göçer, 2008).

Ders kitapları eğitimin her seviyesinde her zaman ilk önem sırasındadır. Kitap bir açıdan ders programını belirleyen ve öğretmen ile öğrencinin ortaklaşa kullandığı temel kaynaktır. Kitap, eğitimin niteliğine doğrudan tesir eden, onu şematize eden 'kritik' girdilerin biridir, belki de ilkidir. Ders kitapları öğretim programının hedef davranışlarına ulaşma, muhteva, öğretme tarz ve seviyeleri, öğrenmeye katılım sağlama, ölçme ve değerlendirme boyutlarıyla hem öğrenci hem de öğretmen açısından 'kritik' araçlardır (Kılıç ve Seven, 2002). Ders kitaplarının fonksiyonu; bilgileri tanzim ederek sunma, öğrencinin kendi kendine öğrenmesini kolaylaştırma, eşgüdümleme ile ölçme ve değerlendirmeyi kolaylaştıran temel araçtır (Ceyhan ve Yiğit, 2004).

Kombine bir niteliği olan öğretim faaliyeti rastlantı ve rastgeleliğe bırakılmadan, çağımızın ihtiyaçlarına uygun bir şekilde teşekkül etmesi gerekmektedir. Bu da eğitim programları ile gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla serbest düşünen ve tartışabilen bireyler yetiştirmek için eğitimde bireylere daha fazla düşünme, tartışma ve araştırma muhit ve imkânı sağlanıp sunulmalı ve eğitim programları bu istikamette düzenlenmelidir (Menteşe, 2014). Türkçe öğretimi, dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, dinleme ve konuşma üzerine inşa edilmiştir. Bu becerilerin her biri ayrı bir önem arz etmektedir (Lüle Mert, 2014). Türkçe Dersi Öğretim Programına baktığımız zaman, bireyin yaşamı boyunca kullanabileceği okuma, yazma, konuşma ve dinleme/izleme ile alakalı gerek dil gerekse düşünsel beceri kazanmalarını ve bu becerileri kullanmalarını sağlayacak yapıdadır. Aynı zamanda program bireyin sosyal ve bireysel açıdan gelişim sağlaması, etkili iletişim kurmasını sağlayacak niteliktedir. Program bunların yanında Türkçeyi severek, istekli bir biçimde onu okuma ve yazma alışkanlığı kazandıracak bir bütünlük içerisinde yapılandırıldığı söylenebilir. Türkçe Dersi Öğretim Programı, dil becerisinin geliştirilmesini, bireysel ve sosyal açıdan gelişme, öğrenme ile mesleki yetenekleri edinmenin ön koşulu olarak görür. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun bir biçimde hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin (MEB, 2019):

- Dinleme/izleme, okuma, yazma, konuşma ve takip etme becerilerinin daha ileri seviyelere taşınması,
- Türkçeyi noktalama, yazım kuralları ve ifade biçimlerine uygun bir biçimde doğru, özenli ve bilinçli bir şekilde kullanmalarının sağlanması,
- Hem okuduklarından hem de dinlediklerinden hareketle, kelime dağarcıklarını zenginleştirerek dil estetik ve bilincine erişmelerini; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- Okumaya ve yazmaya karşı sevgi duymaları ve bu becerileri alışkanlık haline getirmelerinin sağlanması,
- Sözlü ve yazılı bir biçimde düşüncelerin, duyguların, fikirlerin ve tezlerin tesirli ve açık, anlaşılır bir şekilde dile getirmelerinin sağlanması,

- Araştırma, inceleme, keşif yapma, fikir ileri sürme ve zihinsel bellekte yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
- Matbu ve dijital medya aracılığıyla bilgiye ulaşma, bilgiyi yeniden düzenleme, üretme ve sorgulayarak kullanma yeteneklerinin geliştirilmesi,
- Okuduklarını anlamlandırma, eleştirel bir bakış açısıyla sorgulama düzeyine gelmelerinin sağlanması,
- Toplum açısından büyük öneme sahip olan milli, ahlaki, kültürel, tarihi, manevi, sosyal değerlere önemiyet vermelerinin sağlanması,
- Ulusal ve evrensel sanat ve kültürüne ait eserler vasıtasıyla sanatsal ve estetik değerlerin bilincine varmalarının ve bunları benimsemelerinin sağlanması hedeflenmiştir.

Sarıkaya'ya (2019) göre, Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin öğrencilerin:

- Kelime dağarcıklarını zenginleştirmelerine,
- Bilişsel, duyuşsal ve dilsel niteliklerini bir araya getirerek geliştirmelerine,
- Yansıtıcı düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, analiz, sentez, tartışma kabiliyet ve kapasiteleriyle ilgili üst seviye düşünme becerilerini vb. geliştirmelerine,
- Yapararak, yaşayarak, etkileyerek ve yakından uzağa ilkeleri doğrultusunda gerçek yaşama hazırlamalarına,
- Milli ve cihanşümül değerleri edinmelerine aracılık etmesi gerekir.

Dil edinimi, lineer bir faaliyet değildir. Bundan dolayı dört temel dil becerisinin edindirilmesinde tek bir öğrenme-öğretme yöntemi benimsenmemelidir. Bu süreçte farklı öğretim yöntem ve teknikleri uyumlu bir biçimde kullanılmalıdır. Örneğin, dinlemenin verimli olması için öğrencilerin etkili dinleme yöntem ve tekniklerini yerinde ve doğru bir biçimde kullanması gerekir (Yıldırım vd., 2009). Öğrenme ve öğretme süreci tasarlanırken, öğrencilerin bireysel farklılık (öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, hazır bulunuşluk düzeyleri, sosyokültürel farklılıkları vb.) ve yetenekleri hesaba katılmalıdır. Kullanılan öğretim yaklaşım, yöntem ve teknikleri ve öğrenme etkinlikleri, öğrencilerin mevcut bilgilerini geliştirmeli, yanlışlarını düzeltmelidir. Aynı zamanda onların dikkatlerini çekmeli, gerek sınıf ortamında gerekse sınıf dışında anlam ifade edecek faaliyetler yapmalarını sağlamalıdır. Öğrencilerin eğitim faaliyetlerine aktif katılımları sağlanmalı ve onların kendi sorumluluk duygusu geliştirmelerine destek sağlanmalıdır. Öğrencilerin edindiklerini mensubu oldukları çevresel ve sosyokültürel durumlarla bağlantı kurmalarını sağlayan, aktif bir biçimde katılım sağlayacakları faaliyet ve çalışmalara yer verilmelidir. Böylelikle faaliyetler ve çalışmalar öğrenmeyi daha anlaşılır kılarak kalıcı öğrenmeyi, öğrencilerin öğrenmeye karşı olumlu tutum ve davranış sergilemelerine katkıda bulunacaktır (MEB, 2019).

Öğrencilerde olumlu tutum, davranış ve öğrenme becerisi kazandıracak en temel kaynaklardan bir tanesinin ders kitapları ve ders kitapları vasıtasıyla edindirilmesi gereken kazanımlar olduğu gerçeği göz önüne alınmalıdır. Kazanımlar, öğretim aşamasında öğrencilerin edinmesi gereken becerileri, bilgileri ve alışkanlıkları muhteva eder (MEB, 2019). Öğrencilerin her zaman elinin altında temel kaynak olarak bulunan ders kitaplarının önemi eğitim-öğretim açısından oldukça büyüktür. Öğrencilerin dilediği zaman dersini tekrar etmesini ve kalıcı öğrenmeyi sağlar. Gerek sınavlara hazırlanmada gerekse derse hazırlanmada sürekli yararlanılan bir kaynak olması nedeniyle, okuma alışkanlığı edinmesini

de sağlamaktadır. Öğretmenlerin sözlü olarak anlattıklarını tamamlaması ve gözden kaçan hususların; yani diğer bir deyişle eksikliklerin giderilmesini sağlar. Ders kitaplarının içerisinde yer alan etkinlikler, konu soruları, değerlendirme çalışmaları vb. öğretmenlerin işini kolaylaştırır. Derslerin belli bir plan ve program çerçevesinde işlenmesine katkı sağlar. Ayrıca öğretmenlerin derse iyi hazırlanmasında, etkili ve verimli bir ders saatinin geçirilmesinde etkili olmaktadır. Ders kitapları, belirlenen kazanımları öğrencilere edindirmede de önemli bir rol üstlenmektedir. Tüm bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda, ders kitaplarının belli niteliklere sahip olması gerekmektedir. Bunlar fiziksel ve eğitsel niteliklerdir. Ders kitabının fiziksel özellikleri; ders kitaplarında olması gerekli olan bilgiler, kitabın renk, boyut ve görünüşü, kitapta yer alan yazıların büyüklüğü olarak ifade edilebilir. Eğitsel nitelikler olarak ise; öğrenme ve öğretme süreci, ders kitabının içeriği, ders kitabında yer alan kazanımlar, ölçme ve değerlendirme şeklinde belirtilebilir.

Ders kitapları için kazanımlar belirlenirken ve etkinlikler hazırlanırken 4 temel dil becerisi eşit ve dengeli olacak şekilde bir çalışma yapılmalıdır. Tüm bunlardan hareketle bu çalışmamızda amaç: 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılı'nda ortaokulda okutulan 8. sınıflar Türkçe ders kitabını, Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre, öğrencilere kazandırılması gereken kazanım sayıları ve ünitelerde yer alan etkinliklerin ünitelere göre dağılımları bakımından incelemektir. Araştırma, 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki 4 temel dil becerisi kazanımlarının durumuyla ilgili literatüre katkı sağladığı için önemlidir. Ayrıca araştırma MEB tarafından yayımlanan 8. Sınıf Türkçe ders kitabıyla sınırlandırılmıştır.

## 2. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, inceleme nesnesi, verilerin toplanması ve çözümlenmesine yönelik bilgiler yer almaktadır.

### 2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma doküman inceleme ve çalışma niteliğini taşır. Doküman incelemesinde, mevcut kayıt ve belgelerin incelenmesi yapılarak veriler elde edilir. Doküman incelemesinde, belli bir amaç doğrultusunda kaynaklar tespit edilir, okunur, notlar alınır ve değerlendirmeler yapılır (Karasar, 2008). Ayrıca doküman incelemesinde gerek basılı gerekse elektronik dokümanların incelenmesi ve değerlendirilmesi aşamasında meydana gelen bir dizi işlem olarak ifade edilebilir (Bowen, 2009). Doküman incelemesi, araştırılan konu ile ilgili dokümanların bilimsel esaslar istinaden incelenmesi demektir. Araştırma kapsamında, herhangi bir doküman tahlil edilirken, birtakım safhalar geçilmektedir. Bunlar; dokümana ulaşma, orijinalliğini tespit etme, onları anlama, analiz etme, veriyi kullanma (Kıral, 2020) sonrasında raporlama ve yayınlama süreçlerinden geçmektedir.

### 2.2. İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesini 2020-2021 Eğitim-öğretim yılından itibaren kullanılmak üzere MEB tarafından yayımlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Söz konusu kitap 4 temel dil becerisi (okuma, yazma, dinleme ve konuşma) edinimine yönelik kazanımların sayıları, 4 temel dil becerisinin kazanım sayıları bakımından karşılaştırılması, kitapta yer alan etkinlik sayılarının ünitelere dağılımı açısından ele alınmıştır.

### 2.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Nitel araştırmanın veri toplama yöntemleri görüşme, gözlem yapma ve doküman tahlil etmedir. Bu araştırma, Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabını 4 temel dil becerisi ve etkinlikler açısından incelemeyi amaçladığından, araştırmada doküman tahlili yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, çalışmada kullanılacak dokümanların elde edilip belirli bir sistem içerisinde inceleme işleminden ibarettir (Karasar, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Programı'na göre, 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılı Türkçe ders kitabı okunarak incelenmiş ve içerik analizi yapılmıştır. Bunun için programda yer alan ve konulara göre edinilmesi gereken kazanımlar ve yapılması gereken etkinliklere göre ders kitabı incelenmiştir. Kitapta işlenen konulara göre edinilmesi gereken kazanımlar, Türkçe Öğretim Programı'ndaki kazanımlar ve Türkçe ders kitabındaki etkinlikler inceleme esnasında tespit edilmiş ve listelenmiştir. 4 temel dil becerisinin kazanım sayısı bakımından karşılaştırılması, ünitelerde yer alan etkinliklerin üniteler arasında dağılımı karşılaştırılıp tablolastırılmıştır.

### 3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın probleminden hareketle ulaşılan veriler sunulmuştur. Bölümde Türkçe ders programındaki kazanım sayılarının dil becerilerine göre dağılımı, ünitelerde yer alan konu içeriklerine göre edilmesi gereken kazanımlar ve Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin ünitelere göre dağılımına yer verilmiştir.

Türkçe ders kitabında kazanımlar belli bir kodlamaya göre ifade edilmiştir. Örneğin, T.8.3.2: "T-Türkçeyi", "8-sınıf düzeyini", "1-öğrenme alanlarından dinlemeyi", "1-kazanım numarasını" ifade etmektedir (Deniz vd., 2019).

#### 1.1. Programdaki Kazanım Sayılarının Dil Becerilerine Göre Dağılım Tablosu (Dinleme/İzleme)

T.8.1. DİNLEME/İZLEME	<i>T.8.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.</i>
	<i>T.8.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.</i>
	<i>T.8.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.</i>
	<i>T.8.1.4. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.</i>
	<i>T.8.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu tespit eder.</i>
	<i>T.8.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.</i>
	<i>T.8.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.</i>
	<i>T.8.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.</i>
	<i>T.8.1.9. Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular.</i>
	<i>T.8.1.10. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.</i>
	<i>T.8.1.11. Dinledikleri/izledikleri medya metinlerini değerlendirir.</i>
	<i>T.8.1.12. Dinlediklerinde/izlediklerinde başvurulan düşünceyi geliştirme yollarını tespit eder.</i>
	<i>T.8.1.13. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.</i>
	<i>T.8.1.14. Dinleme stratejilerini uygular.</i>

Kaynak: MEB, 2019

Tablo 1.1'e baktığımız zaman, Türkçe Öğretim Programında yer alan kazanımların 14'ünün (%18,42) dinleme/izleme kazanımları olduğu görülmektedir.

### 1.2. Programdaki Kazanım Sayılarının Dil Becerilerine Göre Dağılım Tablosu (Konuşma)

<b>T.8.2. KONUŞMA</b>	<i>T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.</i>
	<i>T.8.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.</i>
	<i>T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.</i>
	<i>T.8.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.</i>
	<i>T.8.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.</i>
	<i>T.8.2.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.</i>
	<i>T.8.2.7. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.</i>

Kaynak: MEB, 2019

Tablo 1.2'ye baktığımız zaman, Türkçe Öğretim Programında yer alan kazanımların 7'sinin (%9,21) konuşma kazanımları olduğu görülmektedir.

### 1.3. Programdaki Kazanım Sayılarının Dil Becerilerine Göre Dağılım Tablosu (Okuma)

<b>T.8.3. OKUMA</b>	<i>T.8.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.</i>
	<i>T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.</i>
	<i>T.8.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.</i>
	<i>T.8.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.</i>
	<i>T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.</i>
	<i>T.8.3.6. Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler.</i>
	<i>T.8.3.7. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.</i>
	<i>T.8.3.8. Metindeki anlatım bozukluklarını belirler.</i>
	<i>T.8.3.9. Fülimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.</i>
	<i>T.8.3.10. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir.</i>
	<i>T.8.3.11. Metindeki anlatım biçimlerini belirler.</i>
	<i>T.8.3.12. Görsel ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.</i>
	<i>T.8.3.13. Okuduklarını özetler.</i>
	<i>T.8.3.14. Metinle ilgili soruları cevaplar.</i>
	<i>T.8.3.15. Metinle ilgili sorular sorar.</i>
	<i>T.8.3.16. Metnin konusunu belirler.</i>
	<i>T.8.3.17. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.</i>
	<i>T.8.3.18. Metindeki yardımcı fikirleri belirler.</i>
	<i>T.8.3.19. Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.</i>
	<i>T.8.3.20. Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.</i>
	<i>T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.</i>
	<i>T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.</i>
	<i>T.8.3.23. Metinler arasında karşılaştırma yapar.</i>
	<i>T.8.3.24. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.</i>
	<i>T.8.3.25. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.</i>
	<i>T.8.3.26. Metin türlerini ayırt eder.</i>
	<i>T.8.3.27. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.</i>
	<i>T.8.3.28. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.</i>
	<i>T.8.3.29. Medya metinlerini analiz eder.</i>
	<i>T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.</i>
	<i>T.8.3.31. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.</i>
	<i>T.8.3.32. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.</i>
	<i>T.8.3.33. Edebi eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.</i>
	<i>T.8.3.34. Okuduklarında kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler.</i>
	<i>T.8.3.35. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.</i>

Kaynak: MEB, 2019

Tablo 1.3'e baktığımız zaman, Türkçe Öğretim Programında yer alan kazanımların 35'inin (%46,05) okuma kazanımları olduğu görülmektedir.

#### 1.4. Programdaki Kazanım Sayılarının Dil Becerilerine Göre Dağılım Tablosu (Yazma)

T.8.4. YAZMA	T.8.4.1. Şiir yazar.
	T.8.4.2. Bilgilendirici metin yazar.
	T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.
	T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.
	T.8.4.5. Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır.
	T.8.4.6. Bir işi işlen basamaklarına göre yazar.
	T.8.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.
	T.8.4.8. Yazılarında mizahi öğeler kullanır.
	T.8.4.9. Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır.
	T.8.4.10. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.
	T.8.4.11. Formları yönergelerine uygun doldurur.
	T.8.4.12. Kısa metinler yazar.
	T.8.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.
	T.8.4.14. Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.
	T.8.4.15. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.
	T.8.4.16. Yazdıklarını düzenler.
	T.8.4.17. Yazdıklarını paylaşır.
	T.8.4.18. Cümlelerin öğelerini ayırt eder.
	T.8.4.19. Cümle türlerini tanıır.
	T.8.4.20. Fiillerin çatı özelliklerinin anlama olan katkısını kavrar.

Kaynak: MEB, 2019

Tablo 1.4'e baktığımız zaman, Türkçe Öğretim Programında yer alan kazanımların 20'sinin (%26,32) yazma kazanımları olduğu görülmektedir.

Tablo 1.1, 1.2, 1.3 ve 1.4'te de görüldüğü gibi 8. sınıflar Türkçe Ders Programında toplam 76 kazanım vardır. Bu kazanımların 14'ü (%18,42) dinleme/izleme, 7'si (%9,21) konuşma, 35'i (%46,05) okuma ve 20'si (%26,32) yazma becerisine ait kazanımlardır. Tablolardan da anlaşılacağı üzere kazanım sayıları bakımından programda en çok okuma dil becerisine yer verildiği, daha sonra da yazma, dinleme/izleme ve konuşma şeklinde sıralandığı görülmektedir.

#### Tablo 2.Ünitelerde Yer Alan Konu İçeriklerine Göre Edinilmesi Gereken Kazanım Sayıları Tablosu

ÜNİTELER	DİNLEME/İZLEME	KONUŞMA	OKUMA	YAZMA	TOPLAM
1.Ünite	6	4	21	5	36
2.Ünite	4	5	29	7	45
3.Ünite	6	4	11	11	32
4.Ünite	0	4	18	13	35
5.Ünite	7	0	14	11	32
6.Ünite	6	4	27	5	42



7.Ünite	6	3	12	11	32
8.Ünite	7	4	19	6	36
Toplam	42	28	151	69	290

Kaynak: MEB, 2019

Tablo 2 incelendiğinde, ünitelerde yer alan konu içeriklerine göre edinilmesi gereken kazanım sayıları görülmektedir. Tabloda da görüldüğü gibi, ünitelerde toplam 290 kazanım bulunmaktadır. Edinilmesi gereken kazanım sayısının 151 (%52,06) kazanımla, en çok okuma becerisine ait olduğu, ardından 69 (%23,80) kazanımla yazma, 42 (%14,48) kazanımla dinleme/izleme becerilerin olduğu, en az kazanıma sahip becerinin 28 (%9,66) kazanımla konuşma olduğu görülmektedir.

**Tablo 3. Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Ünitelere Dağılım Tablosu**

ÜNİTELER	ETKİNLİK SAYILARI
1.Ünite	32
2.Ünite	30
3.Ünite	34
4.Ünite	28
5.Ünite	28
6.Ünite	36
7.Ünite	34
8.Ünite	31
Toplam	253

Kaynak: MEB, 2019

Tablo 3 incelendiğinde, Türkçe ders kitabı etkinliklerinin toplamda 253 olduğu ve genel anlamda her üniteye 30 civarı etkinlik olduğu ve etkinliklerin ünitelere dengeli bir şekilde dağıtıldığı görülmektedir.

#### 4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda 8. sınıf Türkçe Ders Programı'na göre Türkçe ders kitabında kazandırılması gereken toplam 76 kazanım olduğu, bu kazanımların 14'ü (%18,42) dinleme/izleme, 7'si (%9,21) konuşma, 35'i (%46,05) okuma ve 20'si (%26,32) yazma becerisine ait kazanımlar olduğu görülmüştür. Kazanım sayıları bakımından Türkçe Ders Programı'nda ve programa bağlı olarak hazırlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabında en çok

okuma dil becerisine yer verildiği, daha sonra da yazma, dinleme/izleme ve konuşma becerileri şeklinde sıralandığı görülmüştür. Verilerden de anlaşılacağı üzere, 4 dil becerisine göre kazanım sayılarında dengesizliklerin olduğu görülmektedir. Literatüre baktığımız zaman, 8. sınıf Türkçe ders kitabı incelemesiyle ilgili bir çalışma da Sarıkaya (2019) tarafından yapılmıştır. Sarıkaya (2019) tarafından yapılan 8. sınıf Türkçe ders kitabının etkinlikler bakımından incelenmesi çalışmasında da, kitapta etkinlikler bakımından dengeli bir dağılım olmadı, Türkçe ders kitabının etkinlikler bakımından daha özenli, dengeli hazırlanması ve mevcut eksikliklerin giderilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Deniz vd. (2019) tarafından yapılan çalışmada, Türkçe ders programındaki kazanım sayılarının dil becerilerine göre dağılımının dengeli olmadığı, en çok %49,13 ile okuma kazanımlarının, en az ise %9,68 ile konuşma kazanımlarının Türkçe ders kitabında yer aldığı sonucuna varmışlardır.

Ünitelerde yer alan konu içeriklerine göre edinilmesi gereken kazanım sayılarına göre, en çok edinimin 151 (%52,06) kazanımla okuma becerisine ait olduğu görülmüştür. Ardından 69 (%23,80) kazanımla yazma, 42 (%14,48) kazanımla dinleme/izleme becerilerin olduğu, en az edinilmesi gereken kazanımın ise 28 (%9,66) kazanımla konuşma becerisinin olduğu tespit edilmiştir. Literatüre baktığımız zaman Akın (2015) tarafından yapılan, Türkçe ders kitaplarının etkinliklerinin çeşitli açılardan değerlendirilmesi çalışmasında, dilbilgisi başta olmak üzere, etkinliklerde çeşitli yetersizliklerin olduğu ifade edilmiştir. Doğan (2015) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise, kazanımların Türkçe ders kitaplarında ele alış sıklıkları arasında dengesizlikler olduğu, hatta bazı kazanımların yıl boyunca çok az ele alındığını belirtmiştir.

8. sınıflar Türkçe ders kitabı etkinliklerinin ünitelere dağılımı inceleme sonucuna göre; toplamda 253 etkinliğin olduğu, genel anlamda her üniteye 30 civarı etkinlik olduğu ve etkinliklerin ünitelere dengeli bir şekilde dağıtıldığı tespit edilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda 8. sınıf Türkçe ders kitabında daha çok okuma becerisine yer verilmesi, farklı öğrenme yeteneği ve yapısına sahip öğrencilerin yeterince başarı elde edememesine yol açabileceği düşünülmektedir. Özellikle konuşma becerisine yönelik kazanımların azlığı, hem konuşarak kendini ifade eden bireylerin derslerden yeterince faydalanamamasına hem de gittikçe içe kapanık bireylerin yetişmesine neden olabilmektedir. Günümüzde sosyalleşememenin önemli nedenlerinden bir tanesi de küçük yaşlarda çocukların kendilerini ifade etmelerine yeteri kadar fırsat verilmemesi, duygu ve düşüncelerinin bastırılması olabilmektedir. Ayrıca dinleme/izleme ve yazma becerilerine de gereken önemin verilmemesi benzer durumların yaşanmasına neden olabilmektedir. Günümüzde birçok kişi yazılı olarak talebini, derdini dahi anlatmakta zorluk yaşamaktadır. Bunun yanı sıra dinleme/izleme beceri yetersizliği nedeniyle sabırsız ya da konsantrasyon sorunu yaşayan bireyleri etrafımızda görmek pek zor değildir.

Türkçe öğretiminin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel dil becerisi üzerine yapılandırıldığı unutulmamalıdır. Türkçenin eğitimi ve öğretimi sürecinde 4 temel dil becerisinin istendik düzeyde edinilmesi ve geliştirilmesi temel amaçlardan olmalıdır. Bu amaçlardan hareketle; her öğrencinin öğrenme şekli ve yönteminin farklı olduğu göz önüne alınarak, 4 temel dil becerisine (okuma, yazma, dinleme, konuşma) ait kazanımlar, gerek Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda gerekse Türkçe ders kitaplarında konulara bağlı olarak dengeli bir şekilde dağıtılmalıdır. Kazanımlar konular içerisinde 4 temel dil becerisi açısından çok farklılık göstermemelidir. Etkinlikler düzenlenirken kazanımlara göre, mümkün olduğu kadar, 4 temel dil becerisinin birbirine yakın olacak şekilde bir yol izlenmelidir. Her öğrencinin fiziksel, bilişsel, duygusal yapısının ve öğrenme tarzının farklı olduğu gerçeği göz

önünde bulundurularak kazanımlar ve kazanımlara bağlı etkinlikler hazırlanmalıdır. Kimi öğrencinin okuyarak, kiminin dinleyerek/izleyerek, kiminin konuşarak ve kiminin de yazarak daha iyi öğrendiği unutulmamalıdır. Herhangi bir beceri alanına daha çok ağırlık verilmesi, diğer becerilerde yetenekli olup daha iyi öğrenme potansiyeline sahip bireylerin öğrenme düzeylerinin yeteri kadar gelişmemesine yol açacaktır. Eğitim programları ve ders kitapları hazırlanırken tüm bu hususlar göz önüne alınarak hazırlanmalıdır.

## KAYNAKÇA

Akın, E., (2015). Türkçe Çalışma Kitaplarındaki (6, 7 ve 8. Sınıflar) Dil Bilgisi Etkinliklerinin Çeşitli Açılardan Değerlendirilmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (15), 19-34.

Alkan, C. (1995). *Eğitim Teknolojisi*. Ankara: Atilla Kitabevi.

Bowen, G. A. (2009). Document Analysis As A Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27-40.

Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2004). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Çiftçi, Ö. (2010). İlköğretim Türkçe Öğretim Programı'nda 5.Sınıfa Ait Okuduğunu Anlama Kazanımlarının Bilişsel Beceriler Yönünden Değerlendirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 27, 185-200.

Demirel, Ö. (2003). *Eğitim Sözlüğü*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Demirel, Ö. ve Altun, E. (2003). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Deniz, K., Karagöl E. ve Tarakcı, R. (2019). Konuşma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları. *Turkish Studies Educational Sciences*, 4, 1257-1269.

Doğan, Y. (2015). Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki Kazanımların Ders Kitaplarında Ele Alınış Sıklıklarına İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme. Uçgun, D. ve Balcı, A. (Ed.), *Akademik Hayatının 25. Yılında Türkçe Eğitimi Alanının İlk Profesörü Murat Özbay'a Armağan içinde* (s. 463-474). Ankara: Pegem Akademi.

Durukan, E. (2013). Öğretmen Görüşleri Açısından Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 1-13.

Erkılıç, T. ve Can, S. (2018). Eğitim Yönetimi Ders Kitaplarının İçerik ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 295-307.

Göçer, A. (2008). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarının Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 197-210.

Güneş, F. (2002). *Ders Kitaplarının İncelenmesi*. Ankara: Ocak Yayınları.

Güneş, F. (2011). Dil Öğretim Yaklaşımları ve Türkçe Öğretimindeki Uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 123-148

Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kemiksiz, Ö. (2017). Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Türkçe Derslerindeki Sözlü Anlatım Etkinliklerinin Çeşitli Açılardan İncelenmesi. *International Journal of SocialScience*, 55, 79-96.

- Kılıç, A. ve Seven S. (2002). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Küçükahmet, L. (2002). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lüle Mert, E. (2014). Türkçenin Eğitimi ve Öğretiminde Dört Temel Dil Becerisinin Geliştirilmesi Sürecinde Kullanılabilecek Etkinlik Örnekleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2, 23-48.
- MEB (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara.
- Menteşe, H. (2014). *Türkçe Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi*. (Yayınlanmış YL Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Sarıkaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) Etkinliklerin Değerlendirilmesi. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 64, 563-580.
- Savaş, Ö. ve Dolunay, S. K. (2016). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme Etkinliklerinin Üst Düzey Bilişsel Etkinlikler Açısından Değerlendirilmesi. *Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Dergileri*, 1, 122-157.
- Sülükçü, Y. (2018). Ders kitapları incelemesinde karşılaşılan problemler ve incelemenin iyileştirilmesi hususunda bazı öneriler. *Ders Kitapları Uluslararası Sempozyumu (DEKUS)*, 56-69.
- Şimşek, Ş. (2017). Konuşma ve Yazma Etkinliklerinde Şiir Metinlerinin Kullanımı. *Turkish Studies Educational Sciences*, 34, 371-380.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Doğanay, A. ve Türkoğlu, A. (2009). *Okulda Başarı İçin Ders Çalışma ve Öğrenme Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yücel, A., Aksu, Ö., Düzgün, E., Aşkın, S., Engin, O. ve Turhan, Ö. (2020). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.